

DOI: 10.30497/pkn.2024.245038.3089

Received: 2023/08/19

Accepted: 2024/02/11

Factors affecting the level of political participation of Youth in Hamadan province

Mahmoud Taajobi*

Afshin Afzali**

Fakhr al-Sadat Nasiri***

The purpose of this research is to investigate the level of political participation of the youth of Hamadan province and the factors affecting it. In order to achieve the goal of the research, a descriptive-survey method was used. The statistical population studied in this research was all the youths aged 18 to 34 in Hamadan province, whose total number is 543,486 according to the statistics announced by the Iranian Statistics Center. A stratified-proportional random sampling method was used to select the research sample. The sample size of the research was estimated to be 384 people by using the sample estimation table from the Karajesi Morgan community, but with the aim of increasing reliability and reducing errors, 506 questionnaires were distributed, of which 475 questionnaires were collected. The information was collected by a researcher-made questionnaire. In general, the level of political participation of 232 people (48.4%) from the studied sample is very low, 84 people (17.7%) are low, 98 people (20.6%) are moderate, 35 people (7.4%) are high. And 28 people (5.9%) is too much. The results showed that education does not have much effect on the level of political participation of the youth, and no significant relationship was found between the level of education of the youth, the education of parents and the political participation of the sample. Also, it was found that there is a positive and significant relationship between the religious attitude of the studied sample and their political participation. No significant relationship was observed between the level of political awareness and the level of political participation of the sample. The results showed that there is no significant relationship between the political participation of young people and the amount of use of social networks; However, there is a positive relationship between the political participation of young people and their use of mass media and the use of television and newspapers, and there is a negative relationship with the use of satellite and internet. Also, there is a positive and significant relationship between the economic status of families and the economic status of the studied sample (youths) with political participation.

Keywords: Attitude, Hamadan province Political participation, Political awareness, Social networks, Value, Youth.

* Assistant Professor, Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities, Bo Ali Sina University, Hamadan, I.R.Iran (Corresponding author).

m.taajobi@basu.ac.ir

0000-0002-1547-1716

** Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities, Bo Ali Sina University, Hamadan, I.R.Iran.

Afzali.afshin@basu.ac.ir

0000-0001-5648-7282

*** Associate Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities, Shahid Rajaei University, Tehran, I.R.Iran.

fnsasiri@sru.ac.ir

0000-0001-7783-7608

عوامل مؤثر بر میزان مشارکت سیاسی جوانان استان همدان

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۵/۲۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۲۲

مقاله برای بازنگری به مدت ۷۸ روز نزد نویسندگان بوده است.

محمود تعجبی*

افشین افزلی**

فخرالسادات نصیری***

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی میزان مشارکت سیاسی جوانان استان همدان و عوامل مؤثر بر آن است. به منظور دستیابی به هدف پژوهش از روش توصیفی - پیمایشی استفاده گردید. جامعه آماری مورد بررسی در این پژوهش کلیه جوانان ۱۸ تا ۳۴ سال استان همدان در سال ۱۳۹۸ که تعداد کل آنها بر اساس آمار اعلامی مرکز آمار ایران ۵۴۳۴۸۶ نفر می‌باشد، بود. برای انتخاب نمونه پژوهش از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای - نسبتی استفاده شده است. حجم نمونه پژوهش با استفاده از جدول برآورد نمونه از جامعه کرجسی مورگان، تعداد ۳۸۴ نفر برآورد شد؛ اما با هدف افزایش اعتبار و کاهش خطا، تعداد ۵۰۶ پرسش‌نامه توزیع، که تعداد ۴۷۵ پرسش‌نامه جمع‌آوری شد. اطلاعات به‌وسیله پرسش‌نامه محقق‌ساخته جمع‌آوری گردید. به‌طورکلی میزان مشارکت سیاسی ۲۳۲ نفر (۴۸/۴ درصد) از نمونه مورد مطالعه، خیلی کم، ۸۴ نفر (۱۷/۷ درصد) کم، ۹۸ نفر (۲۰/۶ درصد) متوسط، ۳۵ نفر (۷/۴ درصد) زیاد و ۲۸ نفر (۵/۹ درصد) خیلی زیاد است. نتایج نشان داد تحصیلات تأثیر چندانی در میزان مشارکت سیاسی جوانان ندارد و بین میزان تحصیلات جوانان، تحصیلات پدر و مادر با مشارکت سیاسی نمونه رابطه معناداری دیده نشد. همچنین، مشخص شد که بین نگرش مذهبی نمونه مورد مطالعه و مشارکت سیاسی آنان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین میزان آگاهی سیاسی و میزان مشارکت سیاسی نمونه رابطه معناداری مشاهده نشد. نتایج نشان داد که بین مشارکت سیاسی جوانان و میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی رابطه معناداری وجود ندارد؛ اما بین مشارکت سیاسی جوانان و میزان استفاده از رسانه‌های ارتباط جمعی و میزان استفاده از تلویزیون و روزنامه‌ها رابطه مثبت وجود دارد و با میزان استفاده از ماهواره و اینترنت، رابطه منفی وجود دارد. همچنین بین وضعیت اقتصادی خانواده‌ها و وضعیت اقتصادی نمونه مورد مطالعه (جوانان) با مشارکت سیاسی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

واژگان کلیدی: آگاهی سیاسی، ارزش، جوانان، شبکه‌های اجتماعی، مشارکت سیاسی، نگرش، همدان.

* استادیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، جمهوری اسلامی ایران (نویسنده مسئول).

m.taajobi@basu.ac.ir

0000-0002-1547-1716

** استادیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، جمهوری اسلامی ایران.

Afzali.afshin@basu.ac.ir

0000-0001-5648-7282

*** دانشیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شهید رجایی، تهران، جمهوری اسلامی ایران.

fsnasiri@sru.ac.ir

0000-0001-7783-7608

مقدمه

بیان مسئله: مشارکت سیاسی موضوعی است که طی چند دهه اخیر در محافل فکری و فرهنگی کشورهای مختلف مورد توجه و بررسی قرار گرفته و از آن می‌توان به‌مثابه دغدغه‌ای جهانی یاد کرد. همین امر باعث شده تا تحلیل وضعیت و تقویت مشارکت سیاسی در جوامع گوناگون، به‌عنوان مسئله‌ای راهبردی که در ارتباط با آینده جامعه و نظام سیاسی است، مطرح شود. پژوهش حاضر نیز از همین منظر، به مسئله شناخت عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی در جامعه ایران، پرداخته است.

اهمیت: تقویت میزان مشارکت سیاسی نه تنها در فرایند رو به گسترش جهانی شدن ریشه دارد بلکه بعد از جنگ جهانی دوم و گسترش استقلال کشورهای مستعمره، اهمیت‌ی دوچندان یافته است (مسعودنیا؛ مرندی و سیستانی، ۱۳۹۳، ص. ۹۵). این امر حکایت از اهمیت راهبردی موضوع پژوهش حاضر دارد. هم‌اکنون در نظام‌های مردم‌سالار، مشارکت در تعیین سرنوشت سیاسی افراد نه به‌مثابه یک امتیاز اعطا شده از سوی حکومت‌ها بلکه به‌عنوان یک حق طبیعی و ذاتی برای شهروندان شناخته می‌شود، از این رو، در عصر حاضر، گرایش به مشارکت سیاسی در میان شهروندان به‌عنوان یکی از شاخص‌های اصلی در نظام‌های مردم‌سالار، ماهیتی جدید یافته است (عبداللهی‌نژاد؛ قاسمی‌نژاد و صالحی، ۱۳۹۵، ص. ۵).

ضرورت: عدم توجه به وضعیت مشارکت سیاسی و یا کم‌توجهی به آن، می‌تواند زمینه فرسایش بنیاد و پشتیبان اجتماعی قدرت سیاسی را فراهم سازد و به‌همین خاطر پژوهش‌هایی از این قبیل دارای ضرورت کاربردی است. افزون بر اینکه ضعف در مشارکت سیاسی می‌تواند به الگوی توسعه ملی را آسیب زده و از این طریق اهداف راهبردی نظام را مخدوش سازد.

اهداف: تقویت الگوی توسعه ایرانی اسلامی، از رهگذر تبیین مؤلفه مشارکت سیاسی، هدف اصلی پژوهش حاضر را شکل می‌دهد. از نشانه‌های توسعه یک جامعه، میزان پیشرفت آن در امور سیاسی و در واقع وجود روابط قدرت به‌شکلی متعادل در آن جامعه می‌باشد، این امر مسیر نمی‌شود مگر از تعامل مثبت و سازنده میان افراد جامعه با گروه حاکم و حضور و مشارکت مثبت افراد، در فرایندهای سیاسی و روابط قدرت

(فقیه گرجی زاده و گودرزی، ۱۳۹۳، صص. ۴۰۱-۴۱۱). در همین ارتباط دو هدف فرعی نیز مدنظر بوده‌اند که عبارت‌اند از: شناخت تحلیلی وضعیت مشارکت سیاسی در همدان، و تبیین ظرفیت‌های بومی جامعه ایران (با تأکید بر جوانان) برای توسعه مشارکت مردم در اداره امور جامعه.

سؤال‌ها و فرضیه: پژوهش حاضر فرضیه‌آزما نبوده و بر نظام سؤال‌ها استوار است. پرسش اصلی پژوهش عبارت است از: عوامل مؤثر بر میزان مشارکت سیاسی جوانان در همدان کدامند؟ سؤال‌های فرعی نیز عبارت‌اند از: گونه‌های مشارکت سیاسی کدامند؟ اولویت‌بندی گونه‌های مشارکت نزد جوانان همدانی چگونه است؟

۱. پیشینه پژوهش

با توجه به اهمیت موضوع پژوهش حاضر، متون متعددی در این خصوص منتشر شده که می‌توان آنها را در دو سطح دسته‌بندی نمود:

۱-۱. پیشینه موضوع در نشریه دانش سیاسی

در نشریه دانش سیاسی مقاله‌های متعددی با موضوع مشارکت سیاسی منتشر شده است که در این میان مواردی که به بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی تمرکز دارند، با پژوهش حاضر مرتبط می‌باشند. از این منظر می‌توان به مقاله امینی و همکاران (۱۴۰۱) که به بررسی نقش سرمایه اجتماعی در تقویت مشارکت سیاسی اختصاص دارد و مقاله دارا و صادقی (۱۴۰۱) که رویکردی جامع به عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی زنان در انتخابات را اتخاذ نموده‌اند، اشاره داشت. این در حالی است که شفیعی و مددلو (۱۳۹۸) به نقش عامل مهم «عدالت» در تقویت الگوی مشارکت سیاسی در ایران پرداخته‌اند و مولائی (۱۳۹۷) در رویکردی مشابه از نقش «اعتماد سیاسی» در تقویت مشارکت سیاسی سخن گفته، چنان‌که برای معصومی و محبان (۱۳۹۴)، نقش مطبوعات مهم بوده و از تأثیر آن در فرایند مشارکت سیاسی در ایران بحث نموده‌اند. چنان‌که ملاحظه می‌شود موضوع نوع رفتار جوانان همدانی در هیچ‌یک از مقاله‌های مورد بحث، مدنظر نبوده و از حیث موضوعی، مقاله حاضر از سایر مقاله‌های منتشر شده در نشریه دانش سیاسی متمایز می‌باشد.

۲-۱. پیشینه پژوهش در سایر منابع علمی

در عمده پژوهش‌های موجود در این زمینه، نوع رابطه بین مشارکت سیاسی با عواملی چون مذهب، قومیت، جنسیت مدنظر بوده است؛ برای مثال جعفری‌نیا (۱۳۹۱، صص. ۱-۳۶) نشان داد که بین میزان تمایل به مشارکت سیاسی زنان و مردان و افراد شاغل و غیرشاغل و بین میزان تحصیلات و پایگاه اجتماعی و اقتصادی و میزان تمایل به مشارکت سیاسی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. اونیل (۲۰۱۴) نتیجه گرفته که تعهدگرایی مذهبی به‌عنوان یک عنصر سرمایه اجتماعی و مشارکت سیاسی زنان در آمریکا بوده و میان عقاید و فعالیت‌های مذهبی با رفتارهای سیاسی رابطه وجود دارد. درنهایت تعهد مذهبی می‌تواند به توسعه و افزایش مشارکت سیاسی کمک نماید. کیم (۲۰۱۱) در پژوهشی در کره جنوبی نشان داد که بین دین‌داری افراد و مشارکت سیاسی‌شان رابطه معنادار وجود دارد و افرادی که دارای اعتقادهای مذهبی بیشتری هستند گرایش سیاسی محافظه‌کارتری نسبت به افرادی با اعتقادهای ضعیف‌تر، دارند. آلسینا و جیلیانو^۱ (۲۰۰۹) نشان داده‌اند که مردان بیشتر از زنان به سیاست علاقه دارند و در این حوزه فعالیت می‌کنند. افراد مجرد و متأهل در مقایسه با افراد مطلقه علاقه و تمایل بیشتری به مشارکت در بحث‌های سیاسی دارند. افراد متأهل نیز در مقایسه با افراد مجرد تمایل کمتری به مشارکت در فعالیت‌های سیاسی دارند. افراد با پیوندهای خانوادگی قوی علاقه کمتری به سیاست دارند و احتمال کمتری دارد که در فعالیت‌های سیاسی مشارکت کنند؛ و درنهایت مقاله با این نتیجه‌گیری به پایان می‌رسد که بین پیوندهای خانوادگی، اعتماد و مشارکت سیاسی رابطه معناداری وجود دارد. لیروکس^۲ (۲۰۰۷) استدلال می‌کند که اطلاعات کمی در مورد نقش نهادهای مدنی در تقویت تأثیر شهروندان در زمینه مشارکت فعال در فرایندهای سیاسی وجود دارد. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که سازمان‌های خدمات اجتماعی غیرانتفاعی و غیردولتی مناطق شهری به میزان قابل توجهی احتمال رأی‌دادن را افزایش داده و تماس با مقام‌های دولتی را تشویق می‌کنند. پتی و کاسپو (۱۹۹۶) بین نگرش و دانش سیاسی و مشارکت سیاسی رابطه برقرار کردند و معتقدند مشارکت سیاسی منجر به دانش سیاسی می‌شود و اگر دانش برای نیازهای اجتماعی افراد مفید باشد آنها را به‌خوبی کسب خواهند کرد و در مواقع نیاز بازبایی می‌کنند؛ لذا برای مردم که در سیاست دستی دارند، دانستن نام شهردار مهم است؛ اما آنها که فعال سیاسی نیستند، اهمیت نمی‌دهند.

با تأمل در منابع موجود مشخص می‌شود که پژوهش حاضر از آن حیث که به موضوع جوانان همدان پرداخته، از حیث موضوعی از پژوهش‌های موجود متمایز بوده و می‌توان آن را مکملی برای پژوهش‌های پیشین ارزیابی نمود.

۲. مبانی مفهومی و نظری

با توجه به ضرورت تبیین مرزهای مفهومی متغیرهای پژوهش، در این قسمت تعاریف و نظریه‌های مبنا ارائه شده اند:

۲-۱. معنای مشارکت سیاسی

در اصطلاح مشارکت سیاسی به معنای مساعی سازمان‌یافته شهروندان برای انتخاب رهبران خویش، شرکت مؤثر در فعالیت‌ها و امور اجتماعی و سیاسی و تأثیر گذاشتن بر ترکیب هدایت سیاسی دولت است. به عبارت دیگر مردم با انتخاب رهبران و تأیید سیاست دولت، در هدایت امر سیاسی ایفای نقش می‌نمایند (بشیریه، ۱۳۸۸، صص. ۱۸-۲۵).

۲-۲. گونه‌های مشارکت سیاسی

میلبراث و راش مدل‌هایی را ارائه می‌دهند که همه انواع و طیف‌های مشارکت سیاسی در هر نوع نظام سیاسی را دربرمی‌گیرد. در این مدل‌ها، داشتن مقام سیاسی و اجرایی در بالاترین سطح و رأی‌دادن در پایین‌ترین سطح مشارکت سیاسی قرار دارد (پالیزان، ۱۳۹۰، ص. ۳۵). مهم‌ترین سطوح مشارکت سیاسی از پایین‌ترین تا بالاترین سطح مشارکت را می‌توان در پنج مورد زیر خلاصه کرد:

الف. رأی‌دادن و شرکت در گزینش و انتخابات سیاسی و اجتماعی؛

ب. آزادی بیان و شرکت در تشکل‌های فعال سیاسی و نقد و ارزیابی عملکرد نهادها، مسئولان و ساختار حکومتی؛

پ. نامزد پست‌ها و کرسی‌های سیاسی شدن و فعالیت آزاد انتخاباتی؛

ت. دخالت و مشارکت در تغییرات و اصلاحات درون ساختاری؛

ث. اقدام و عمل برای تغییرهای بنیادین نهادها و ساختارهای نظام حکومتی.

در پژوهش حاضر مستند به نظریه بیان‌شده، مهم‌ترین مؤلفه‌های مشارکت سیاسی

متناسب با جامعه ایرانی به شرح زیر تعریف و انتخاب شده‌اند: شرکت در انتخابات، پیگیری اخبار، مشارکت در بحث سیاسی، شرکت در تجمع‌ها، تشویق دیگران به مشارکت سیاسی، عضویت در احزاب، گروه‌ها و تشکل‌های سیاسی، نامزد شدن در انتخابات سیاسی و صنفی، عضویت و فعالیت در ستادهای انتخاباتی، فعالیت در شبکه‌های اجتماعی در زمینه‌های سیاسی، کمک و مشارکت مالی در زمینه‌های سیاسی، علاقه‌مندی به کسب پست و مقام سیاسی برای مشارکت سیاسی.

۳. روش پژوهش

پژوهش حاضر از حیث نوع، پیمایشی؛ از حیث هدف، کاربردی؛ و از حیث رویکرد، توصیفی - تحلیلی است. برای گردآوری داده‌ها، از روش اسنادی و مصاحبه نیمه‌ساختارمند استفاده شده است. در این پژوهش جهت تحلیل داده‌ها از روش مدل‌سازی حداقل مربعات جزئی (PLS-SEM) استفاده شده است. این روش مدل معادلات ساختاری واریانس‌محور، زمانی که برای هر سازه تعداد متغیر زیاد و یا حجم نمونه کم است، بسیار مناسب می‌باشد. اجرای این روش، نرم‌افزارهای خاص خود را دارد که در این پژوهش از نرم‌افزار Smart-PLS به‌کار گرفته شده است. تحلیل PLS-SEM بر اساس مجموعه‌ای از متغیرهای مستقل که بر مجموعه‌ای متغیرهای وابسته تأثیر می‌گذارند، به‌کار گرفته می‌شود.

۳-۱. معرفی جامعه آماری و نمونه

جامعه آماری مورد بررسی در این پژوهش کلیه جوانان استان همدان در سال ۱۳۹۸ می‌باشند که تعداد کل آنها (۱۸-۳۴ سال) بر اساس آمار اعلامی مرکز آمار ایران ۵۴۳۴۸۶ نفر می‌باشد. حجم نمونه پژوهش‌های با استفاده از جدول برآورد نمونه از جامعه کرجسی مورگان تعداد ۳۸۴ نفر می‌باشد؛ اما برای پیشگیری از ریزش، مفقودی و یا عدم برگشت پرسش‌نامه‌ها، تعداد ۵۰۰ پرسش‌نامه توزیع گردید که تعداد ۴۷۵ پرسش‌نامه جمع‌آوری شد. برای انتخاب نمونه پژوهش‌های از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای - نسبی استفاده شده است. بدین منظور پس از استخراج جمعیت هر یک از شهرستان‌های استان به نسبت سهم هر شهرستان در جامعه آماری آن شهرستان

نمونه انتخاب گردید. جهت جمع‌آوری اطلاعات این پژوهش در بخش کیفی از روش‌های مطالعه کتابخانه‌ای و بررسی اسناد و مدارک به‌منظور گردآوری مبانی نظری استخراج مؤلفه‌های مشارکت سیاسی استفاده شده است. در بخش کمی جهت جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز از نمونه مورد مطالعه از روش جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از پرسش‌نامه استفاده شد.

۲-۳. تدوین پرسش‌نامه مشارکت سیاسی جوانان

پس از طی مراحل کیفی مؤلفه‌های مشارکت سیاسی تدوین شد و پس از تدوین سؤال‌های مناسب برای هر مؤلفه، پرسش‌نامه پژوهش تنظیم شد. این پرسش‌نامه به‌صورت پنج‌گزینه‌ای و بر اساس طیف لیکرت تدوین شده است مؤلفه‌ها و تعداد سؤالات هر مؤلفه در جدول ۱ ارائه شده است. به‌منظور بررسی روایی محتوایی از نظر متخصصان و همچنین شاخص‌های آماری روایی همگرا و واگرا استفاده گردید.

جدول شماره (۱): مؤلفه‌های مشارکت سیاسی و تعداد سؤال‌های هر مؤلفه

مؤلفه	تعداد سؤال‌ها	شماره سؤال‌ها
شرکت در انتخابات	۳	۱-۳
پیگیری اخبار	۳	۴-۶
مشارکت در بحث سیاسی	۳	۷-۹
شرکت در تجمع‌ها	۳	۱۰-۱۲
تشویق دیگران به مشارکت سیاسی	۳	۱۳-۱۵
عضویت در احزاب، گروه‌ها و تشکل‌های سیاسی	۲	۱۶-۱۷
نامزد شدن در انتخابات سیاسی و صنفی	۲	۱۸-۱۹
عضویت و فعالیت در ستادهای انتخاباتی	۲	۲۰-۲۱
فعالیت در شبکه‌های اجتماعی در زمینه‌های سیاسی	۲	۲۲-۲۳
کمک و مشارکت مالی در زمینه‌های سیاسی	۲	۲۴-۲۵
علاقه‌مندی به کسب پست و مقام سیاسی	۴	۲۶-۲۹

پرسش‌نامه مشارکت سیاسی جوانان

۳-۳. پایایی پرسش‌نامه

برای محاسبه پایایی پرسش‌نامه‌ها از روش آلفای کرونباخ و همچنین پایایی ترکیبی (که نتایج آن در بخش یافته‌ها ارائه شده است) استفاده شد. پایایی پرسش‌نامه در این پژوهش در یک مطالعه مقدماتی از تعداد ۳۰ آزمودنی به روش آلفای کرونباخ به دست آمد که نتایج آن در جدول زیر ارائه گردید.

جدول شماره (۲): پایایی ابزار گردآوری اطلاعات (پرسش‌نامه)

شاخص متغیر	تعداد	آلفای کرونباخ
مشارکت سیاسی	۳۰	۰/۸۹
مشارکت	شرکت در انتخابات	۰/۹۴
	پیگیری اخبار	۰/۶۶
	مشارکت در بحث سیاسی	۰/۶۵
	شرکت در تجمعات	۰/۷۷
	تشویق دیگران به مشارکت سیاسی	۰/۹۵
	عضویت در احزاب، گروه‌ها و تشکل‌ها	۰/۷۱
	نامزد شدن در انتخابات سیاسی و صنفی	۰/۶۵
	عضویت و فعالیت در ستادهای انتخاباتی	۰/۸۶
	فعالیت در شبکه‌های اجتماعی	۰/۸۸
	کمک و مشارکت مالی	۰/۸۳
	علاقه‌مندی به کسب پست و مقام	۰/۷۰

۴. یافته‌های پژوهش

با تأمل در آمارهای حاصل آمده می‌توان یافته‌های پژوهش‌های را در سه سطح به شرح زیر گزارش نمود:

۴-۱. یافته‌های توصیفی

بر اساس داده‌های جدول (۳) نمونه مورد مطالعه شامل ۴۷۵ نفر از جوانان استان همدان است که ۲۳۶ نفر معادل ۴۹/۷ درصد زن و ۲۳۹ نفر معادل ۵۰/۳ درصد مرد هستند.

جدول شماره (۳): فراوانی و درصد فراوانی نمونه آماری مورد مطالعه به لحاظ جنسیت

درصد فراوانی	فراوانی	شاخص جنسیت
۴۹/۷	۲۳۶	زن
۵۰/۳	۲۳۹	مرد
۱۰۰	۴۷۵	جمع

بر اساس داده‌های جدول زیر ۴۴۲ نفر سن خود را ذکر کرده‌اند که میانگین سن جوانان شرکت‌کننده در پژوهش حاضر، ۲۶/۸۲ سال با انحراف معیار ۵/۳۸ است.

جدول شماره (۴): فراوانی و درصد فراوانی نمونه آماری مورد مطالعه به لحاظ سن

انحراف معیار	میانگین	بیشترین سن	کمترین سن	تعداد	شاخص متغیر
۵/۳۸	۲۶/۸۲	۳۴	۱۸	۴۴۲	سن

۲-۴. یافته‌های تحلیلی

در این پژوهش در مرحله آزمون مدل، از پایایی ترکیبی (CR) استفاده شد که نتایج تحلیل عاملی تأیید و شاخص‌های روایی و پایایی سازه‌های اندازه‌گیری مدل در جدول (۵) آورده شده است.

الف. متغیرهای تأثیرگذار بر مشارکت سیاسی: نتایج جدول (۵) نشان می‌دهد که نشانگرهای انتخابی جهت اندازه‌گیری سازه‌های مدل از دقت لازم برخوردار بوده‌اند چون تمامی بارهای عاملی بیشتر از ۰,۷ است.

جدول شماره (۵): مقادیر بارهای عاملی استاندارد شده و شاخص‌های روایی و پایایی سازه‌ها قبل از حذف

متغیر	گویه‌ها	بار عاملی استاندارد	آماره t	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	متوسط واریانس
شرکت در تجمع‌ها	سؤال ۱	۰,۸۲۶	۲۶,۳۲۵	۰,۷۳۳	۰,۸۴۸	۰,۶۵۱
	سؤال ۲	۰,۸۴۳	۳۱,۵۲۰			
	سؤال ۳	۰,۷۴۸	۲۱,۱۸۶			

متغیر	گویه‌ها	بار عاملی استاندارد	آماره t	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	متوسط واریانس
تشویق دیگران به مشارکت سیاسی	سؤال ۴	۰,۹۱۸	۴۵,۴۳۳	۰,۹۲۷	۰,۹۵۴	۰,۸۷۳
	سؤال ۵	۰,۹۵۲	۱۱۵,۷۰۹			
	سؤال ۶	۰,۹۳۲	۷۰,۴۷۲			
کمک و مشارکت مالی در زمینه‌های سیاسی	سؤال ۷	۰,۹۲۶	۴۶,۹۴۳	۰,۸۵۰	۰,۹۳۰	۰,۸۶۹
	سؤال ۸	۰,۹۳۹	۷۴,۷۱۴			
علاقتمندی به کسب پست و مقام	سؤال ۹	۰,۷۴۹	۱۴,۰۳۱	۰,۷۹۳	۰,۸۶۶	۰,۶۱۹
	سؤال ۱۰	۰,۸۶۵	۳۸,۸۳۹			
	سؤال ۱۱	۰,۸۰۵	۲۲,۹۵۹			
	سؤال ۱۲	۰,۷۲۱	۱۵,۱۹۹			
پیگیری اخبار	سؤال ۱۳	۰,۸۷۴	۲۴,۵۶۷	۰,۶۶۰	۰,۷۹۵	۰,۵۸۱
	سؤال ۱۴	۰,۸۷۸	۳۰,۵۰۲			
	سؤال ۱۵	۰,۴۵۷	۳,۳۴۷			
عضویت و فعالیت در ستادهای انتخاباتی	سؤال ۱۶	۰,۹۴۷	۷۵,۸۲۴	۰,۸۸۳	۰,۹۴۵	۰,۸۹۶
	سؤال ۱۷	۰,۹۴۵	۷۷,۹۴۶			
عضویت در احزاب، گروه‌ها و تشکل‌های سیاسی	سؤال ۱۸	۰,۸۶۸	۳۶,۷۵۲	۰,۶۸۶	۰,۸۶۴	۰,۷۶۱
	سؤال ۱۹	۰,۸۷۷	۵۲,۸۳۲			
مشارکت در بحث سیاسی	سؤال ۲۰	۰,۸۳۶	۲۰,۱۳۱	۰,۷۹۷	۰,۸۷۸	۰,۷۰۶
	سؤال ۲۱	۰,۸۷۹	۳۳,۷۶۴			
	سؤال ۲۲	۰,۸۰۴	۱۶,۵۲۶			
نامزد شدن در انتخابات	سؤال ۲۳	۰,۸۹۲	۴۸,۳۶۵	۰,۷۰۸	۰,۸۷۲	۰,۷۷۴
	سؤال ۲۴	۰,۸۶۷	۳۳,۸۸۱			
شرکت در انتخابات	سؤال ۲۵	۰,۹۲۶	۵۹,۹۳۷	۰,۹۲۵	۰,۹۵۳	۰,۸۷۱
	سؤال ۲۶	۰,۹۵۸	۱۱۳,۵۶۸			
	سؤال ۲۷	۰,۹۱۴	۵۲,۸۴۱			
فعالیت در شبکه‌های اجتماعی	سؤال ۲۸	۰,۸۸۴	۴۸,۸۲۲	۰,۶۱۱	۰,۸۳۵	۰,۷۱۸
	سؤال ۲۹	۰,۸۰۹	۱۶,۹۲۸			

متغیرها	شرکت در تجمع‌ها	تشویق دیگران به مشارکت	کمک و مشارکت مالی	علاقه‌مندی به کسب پست و مقام	پیگیری اخبار	عضویت و فعالیت در ستادها	عضویت در احزاب، گروه‌ها و تشکل‌ها	مشارکت در بحث سیاسی	نامزد شدن در انتخابات	شرکت در انتخابات	فعالیت در شبکه‌های اجتماعی
علاقه‌مندی به کسب پست	۰,۴۱۵	۰,۴۷۶	۰,۶۰۵	۰,۷۸۷							
پیگیری اخبار	۰,۳۸۲	۰,۳۵۹	۰,۱۱۳	۰,۲۲۴	۰,۷۶۲						
عضویت و فعالیت در ستادها	۰,۴۶۴	۰,۴۷۳	۰,۶۱۰	۰,۵۸۷	۰,۱۰۴	۰,۹۴۶					
عضویت در احزاب، گروه‌ها و تشکل‌ها	۰,۶۱۴	۰,۷۳۴	۰,۵۳۱	۰,۵۸۸	۰,۳۰۵	۰,۵۳۴	۰,۸۷۲				
مشارکت در بحث سیاسی	۰,۲۱۸	۰,۱۶۱	۰,۱۲۹	۰,۲۵۵	۰,۴۱۱	۰,۱۶۵	۰,۱۸۰	۰,۸۴۰			
نامزد شدن در انتخابات	۰,۵۲۳	۰,۵۸۵	۰,۵۰۷	۰,۶۵۹	۰,۱۹۵	۰,۶۷۸	۰,۶۸۰	۰,۲۴۱	۰,۸۸۰		
شرکت در انتخابات	۰,۵۹۸	۰,۵۴۴	۰,۱۶۳	۰,۲۰۳	۰,۳۷۲	۰,۲۲۷	۰,۴۲۰	۰,۰۹۲	۰,۳۲۷	۰,۹۳۳	
فعالیت در شبکه‌های اجتماعی	۰,۳۶۲	۰,۴۲۵	۰,۷۶۹	۰,۶۰۵	۰,۰۹۹	۰,۶۳۴	۰,۵۰۶	۰,۲۱۶	۰,۵۲۲	۰,۱۵۵	۰,۸۴۷

جدول (۶) نشان می‌دهد که سازه‌ها کاملاً از هم جدا می‌باشند یعنی مقادیر قطر اصلی (ریشه دوم متوسط واریانس استخراج شده) برای هر متغیر پنهان از همبستگی آن متغیر با سایر متغیرهای پنهان انعکاسی موجود در مدل بیشتر است.

پ. بررسی کیفیت مدل: برای بررسی کیفیت مدل از شاخص‌های نیکویی برازش

(GOF)، بررسی اعتبار حشو یا افزونگی (Q^2) و ضریب تعیین (R^2) استفاده می‌شود. معیار اصلی ارزیابی معیارهای مکنون درون‌زا مدل مسیر، ضریب تعیین می‌باشد. این شاخص نشان می‌دهد چند درصد از تغییرهای متغیر درون‌زا توسط متغیر برون‌زا صورت می‌گیرد. جدول (۹) نشان می‌دهد که ۹۹٫۸ درصد از تغییرهای مشارکت در انتخابات توسط متغیرهای مستقل ناشی می‌شود.

جدول شماره (۷): شاخص‌های بررسی کیفیت مدل

کیفیت مدل	ضریب تعیین	ضریب حشو یا افزونگی	نیکویی برازش
مشارکت سیاسی	۰٫۹۹۸	۰٫۰۹۱	۰٫۳۱۴

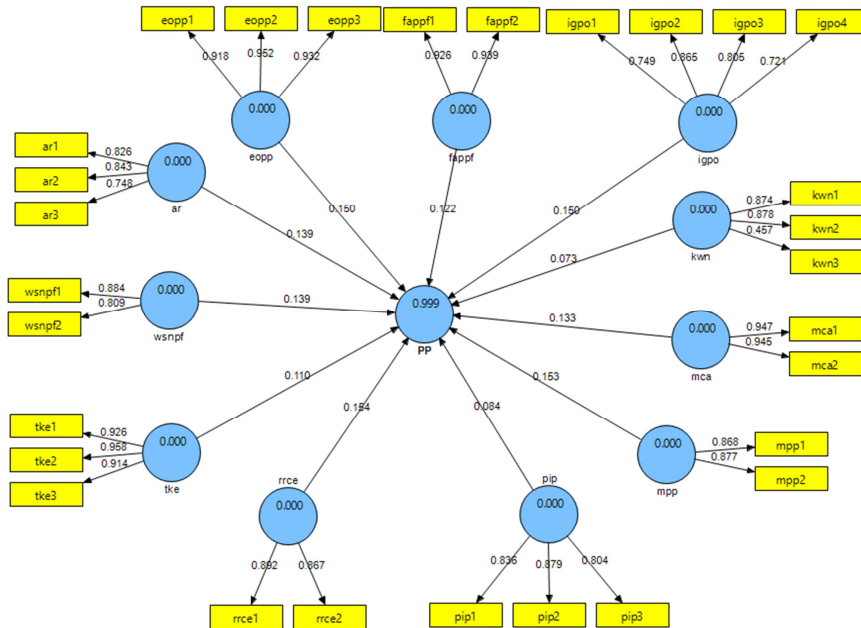
شاخص حشو یا افزونگی که همان شاخص استون - گایسلر به بررسی توانایی مدل ساختاری در پیش‌بینی کردن به روش چشم‌پوشی می‌باشد. وقتی مقدار این شاخص بیشتر از صفر باشد مقادیر مشاهده شده خوب بازسازی شده و مدل توانایی پیش‌بینی دارد. در این پژوهش این شاخص برای متغیر مشارکت سیاسی پاسخگویان برابر ۰٫۰۹۱ می‌باشد.

۳-۴. یافته استنباطی

حال با عنایت به یافته‌های تحلیلی و توجه به شبکه ارتباطی متغیرها می‌توان چنین استنباط نمود که:

الف. آزمون مسیرهای تأثیرگذاری بر مشارکت سیاسی: برای بررسی مدل مفهومی پژوهش از مدل‌سازی PLS-SEM استفاده شده است. ضرایب مسیر در حالت استاندارد هستند و مقدار آنها بین -۱ تا +۱ تغییر می‌کنند. در نمودار (۱) مدل ساختاری پژوهش در حالت معناداری بر اساس آمار t نشان داده شده است.

نمودار شماره (۱): مدل نهایی جهت بررسی و آزمون مسیرها در حالت استاندارد

جدول شماره (۸): ضرایب مسیر

نتیجه	t-Value	ضریب مسیر	مسیر
معناداری مسیر	۱۷,۱۹۱	۰,۱۳۹	شرکت در تجمعها ← مشارکت سیاسی
معناداری مسیر	۱۶,۷۷۴	۰,۱۵۰	تشویق دیگران به مشارکت سیاسی ← مشارکت سیاسی
معناداری مسیر	۱۶,۲۲۹	۰,۱۲۲	کمک و مشارکت مالی در زمینه‌های سیاسی ← مشارکت سیاسی
معناداری مسیر	۱۹,۰۶۱	۰,۱۵۰	علاقه‌مندی به کسب پست و مقام سیاسی ← مشارکت سیاسی
معناداری مسیر	۵,۲۳۸	۰,۰۷۳	پیگیری اخبار ← مشارکت سیاسی

نتیجه	t-Value	ضریب مسیر	مسیر
معناداری مسیر	۱۷,۹۰۶	۰,۱۳۳	عضویت و فعالیت در ستادهای انتخاباتی ← مشارکت سیاسی
معناداری مسیر	۱۷,۰۲۶	۰,۱۵۳	عضویت در احزاب، گروه‌ها و تشکل‌های سیاسی ← مشارکت سیاسی
معناداری مسیر	۷,۳۶۸	۰,۰۸۴	مشارکت در بحث سیاسی ← مشارکت سیاسی
معناداری مسیر	۱۷,۷۰۴	۰,۱۵۴	نامزد شدن در انتخابات ← مشارکت سیاسی
معناداری مسیر	۱۱,۶۱۶	۰,۱۱۰	شرکت در انتخابات ← مشارکت سیاسی
معناداری مسیر	۱۶,۹۳۲	۰,۱۳۹	فعالیت در شبکه‌های اجتماعی در زمینه‌های سیاسی ← مشارکت سیاسی

جدول شماره ۸ ضرایب مسیر و مقادیر t برای هر ضریب را نشان می‌دهد. بر اساس نتایج کلیه مسیرها معنادار هستند. پیش فرض استفاده از آزمون‌های آماری پارامتریک:

جدول شماره (۹): نتیجه آزمون کالموگروف - اسمیرونوف برای نرمال بودن توزیع داده‌ها

متغیر	تعداد نمونه	مقدار Z	سطح معناداری
مشارکت سیاسی جوانان استان همدان	۴۷۵	۱/۳۵۳	۰/۰۵۱

با توجه به نتایج آزمون کالموگروف - اسمیرونوف در جدول (۹) می‌توان اظهار نمود که متغیر اصلی پژوهش یعنی مشارکت سیاسی جوانان استان همدان نرمال می‌باشد؛ زیرا سطح معناداری مقدار Z بزرگ‌تر از ۰/۰۵ می‌باشد ($p > ۰/۰۵$)؛ بنابراین می‌توان از آزمون‌های پارامتری برای تحلیل سؤال‌ها و فرضیه‌های پژوهش استفاده کرد.

جدول شماره (۱۰): تحلیل وضعیت مشارکت سیاسی نمونه مورد مطالعه با استفاده از آزمون t تک‌گروهی

متغیر	شاخص	میانگین مشاهده شده	انحراف استاندارد	میانگین آماری ^۳	مقدار آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری
مؤلفه‌ها	مشارکت سیاسی	۲/۰۳	۰/۶۳	۳	۳۳/۲۱	۴۷۴	**۰/۰۰۰۱
	شرکت در انتخابات	۲/۷۹	۱/۴۳	۳	۳/۱۵	۴۷۴	**۰/۰۰۰۲
	پیگیری اخبار	۲/۷۳	۰/۹۸	۳	۵/۹۸	۴۷۴	**۰/۰۰۰۱
	مشارکت در بحث سیاسی	۲/۴۹	۰/۹۸	۳	۱۱/۲۵	۴۷۴	**۰/۰۰۰۱
	شرکت در تجمعات	۲/۲۱	۰/۹۶	۳	۱۷/۸۳	۴۷۴	**۰/۰۰۰۱
	تشویق دیگران به مشارکت سیاسی	۲/۰۹	۱/۰۸	۳	۱۸/۱۷	۴۷۴	**۰/۰۰۰۱
	عضویت در اجزای، تشکلهای و گروه‌های سیاسی	۱/۹۵	۰/۹۷	۳	۲۳/۵۶	۴۷۴	**۰/۰۰۰۱
	نامزد شدن در انتخابات سیاسی و صنفی	۱/۸۰	۰/۹۱	۳	۲۸/۵۳	۴۷۴	**۰/۰۰۰۱
	عضویت و فعالیت در ستادهای انتخاباتی	۱/۵۷	۰/۸۶	۳	۳۵/۸۱	۴۷۴	**۰/۰۰۰۱
	فعالیت در شبکه‌های اجتماعی در زمینه‌های سیاسی	۱/۵۶	۰/۷۹	۳	۳۹/۴۸	۴۷۴	**۰/۰۰۰۱
	کمک و مشارکت مالی در زمینه‌های سیاسی	۱/۴۳	۰/۷۷	۳	۴۳/۹۹	۴۷۴	**۰/۰۰۰۱
	علاقه‌مندی به کسب پست و مقام سیاسی	۱/۷۷	۰/۷۹	۳	۳۳/۵۵	۴۷۴	**۰/۰۰۰۱

* در سطح ۰/۰۵ معنادار است. ** در سطح ۰/۰۱ معنادار است.

نتایج آزمون T تک‌گروهی در جدول (۱۰) نشان می‌دهد که میانگین مشارکت سیاسی نمونه مورد مطالعه (۲/۰۳) با انحراف معیار ۰/۶۳ از میانگین آماری (۳) کوچک‌تر است و این تفاوت در سطح ۰/۰۱ معنادار است؛ زیرا ($p < ۰/۰۱$)؛ بنابراین با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان گفت که میزان مشارکت سیاسی جوانان استان همدان کمتر از حد متوسط است. همچنین وضعیت مشارکت سیاسی جوانان در هر یک از مؤلفه‌ها نیز به‌صورت معناداری از متوسط پایین‌تر است.

جدول شماره (۱۱): بررسی رابطه بین مشارکت سیاسی جوانان استان همدان با مؤلفه‌های فردی و خانوادگی

رابطه متغیرها	تعداد	ضریب همبستگی	سطح معناداری
مشارکت سیاسی	تحصیلات فرد	۰/۰۴۴	۰/۳۳۹
	تحصیلات پدر	۰/۰۶۳	۰/۱۹۲
	تحصیلات مادر	۰/۰۶۲	۰/۲۰۱
	آگاهی سیاسی فرد	۰/۰۸۹	۰/۰۶۹
	نگرش مذهبی	۰/۲۹۶	**۰/۰۰۰۱
	وضعیت اقتصادی فرد	۰/۱۲۸	**۰/۰۰۰۷
	وضعیت اقتصادی خانواده	۰/۱۷۷	**۰/۰۰۰۱
	اعتقاد به مقوله حجاب	۰/۴۴۹	**۰/۰۰۰۱

* در سطح ۰/۰۵ معنادار است. ** در سطح ۰/۰۱ معنادار است.

نتایج آزمون همبستگی پیرسون در جدول (۱۱) نشان داد که بین میزان تحصیلات فرد، تحصیلات پدر و تحصیلات مادر با مشارکت سیاسی نمونه مورد مطالعه رابطه معناداری وجود ندارد. همچنین بین میزان آگاهی سیاسی و میزان مشارکت سیاسی نمونه مورد مطالعه رابطه معناداری مشاهده نشد؛ اما بین نگرش مذهبی، وضعیت اقتصادی فرد، وضعیت اقتصادی خانواده نمونه مورد مطالعه و مشارکت سیاسی آنان رابطه مثبت و معنادار وجود دارد؛ همچنین بین اعتقاد به مقوله حجاب و مشارکت سیاسی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.

جدول شماره (۱۲): بررسی رابطه بین مشارکت سیاسی جوانان استان همدان و میزان استفاده آنها از رسانه‌های ارتباط جمعی

رابطه متغیرها	تعداد	ضریب همبستگی	سطح معناداری
مشارکت سیاسی	رسانه‌های ارتباط جمعی	۰/۰۹۰	*۰/۰۴۹
	تلویزیون ملی	۰/۳۳۷	**۰/۰۰۰۱
	ماهواره	-۰/۱۸۶	**۰/۰۰۰۱
	روزنامه‌ها	۰/۲۸۶	**۰/۰۰۰۱

رابطه متغیرها	تعداد	ضریب همبستگی	سطح معناداری
اینترنت	۴۷۵	-۰/۱۲۸	**۰/۰۰۵
شبکه‌های اجتماعی (تلگرام، اینستا و..)	۴۷۵	-۰/۰۲۷	۰/۵۶۴

* در سطح ۰/۰۵ معنادار است. ** در سطح ۰/۰۱ معنادار است.

نتایج آزمون همبستگی پیرسون در جدول (۱۲) نشان داد که بین مشارکت سیاسی جوانان استان همدان و میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی رابطه معناداری وجود ندارد؛ اما بین مشارکت سیاسی جوانان و میزان استفاده آنها از رسانه‌های ارتباط جمعی در سطح ۰/۰۵ و میزان استفاده از تلویزیون و روزنامه‌ها رابطه مثبت و میزان استفاده از ماهواره و اینترنت رابطه منفی در سطح ۰/۰۱ وجود دارد.

ب. **تحلیل وضعیت مشارکت سیاسی:** به‌طور کلی میزان مشارکت سیاسی ۲۳۲ نفر (۴۸/۴ درصد) از نمونه مورد مطالعه، خیلی کم، ۸۴ نفر (۱۷/۷ درصد) کم، ۹۸ نفر (۲۰/۶ درصد) متوسط، ۳۵ نفر (۷/۴ درصد) زیاد و ۲۸ نفر (۵/۹ درصد) خیلی زیاد است؛ و نتایج آزمون T تک‌گروهی نشان داد که میزان مشارکت سیاسی جوانان استان همدان کمتر از حد متوسط است. همچنین عوامل شناسایی شده که بر مشارکت سیاسی مؤثر هستند شامل: شرکت در انتخابات، پیگیری اخبار، مشارکت در بحث سیاسی، شرکت در تجمعات، تشویق دیگران به مشارکت سیاسی، عضویت در احزاب، تشکل‌ها و گروه‌های سیاسی، نامزد شدن در انتخابات سیاسی و صنفی، عضویت و فعالیت در ستادهای انتخاباتی و فعالیت در شبکه‌های اجتماعی در زمینه‌های سیاسی، کمک و مشارکت مالی در زمینه‌های سیاسی و علاقمندی به کسب پست و مقام سیاسی می‌باشند. این نتیجه با یافته‌های قطعی و همکاران (۱۳۸۹) و پالیزبان (۱۳۹۰) مبنی بر پایین بودن میزان مشارکت سیاسی دانشجویان همسو می‌باشد. در تبیین بیشتر این یافته باید متذکر شد مشارکت سیاسی، فراگرد ایفاء نقش مشارکتی افراد و بازیگران اجتماعی به‌منظور تعیین سرنوشت خود، بیان مطالبات یا حمایت‌ها و تأثیر بر تصمیم‌گیری‌های حکومتی است و درحقیقت نوعی تظاهر علنی اراده مردم برای تعیین سرنوشت جمعی خود است. فقط از طریق مشارکت است که قدرت سیاسی به طریق مسالمت‌آمیز دست‌به‌دست می‌گردد و میزان

توسعه سیاسی یک کشور بستگی مستقیم به این مؤلفه دارد.

همان‌طوری که نتایج نشان داد تحصیلات تأثیر چندانی در میزان مشارکت سیاسی جوانان استان همدان ندارد و بین میزان تحصیلات جوانان، تحصیلات پدر و تحصیلات مادر با مشارکت سیاسی نمونه مورد مطالعه رابطه معناداری دیده نشده است، همچنین بین میزان آگاهی سیاسی و میزان مشارکت سیاسی نمونه مورد مطالعه ($p=0/069$ و $r=0/089$) رابطه معناداری مشاهده نشد. گرچه در بررسی‌ها پژوهشی مشابه این نتیجه پیدا نشده است؛ ولی به نظر می‌رسد تأثیر تحصیلات بر میزان مشارکت سیاسی پیچیده‌تر از آن است که پژوهشگران بر آن تأکید دارند، برخلاف یافته‌های پژوهشگران دیگر، میان میزان مشارکت و میزان باسوادی رابطه مثبت و مستقیمی وجود ندارد؛ البته برخی از پژوهش‌ها بیانگر این امر بودند که نوع رشته تحصیلی ممکن است در افزایش یا کاهش مشارکت سیاسی جوانان تأثیرگذار باشد؛ لذا این امر به بررسی‌های بیشتر نیاز دارد.

در ادامه نتایج این فرضیه، مشخص شد که بین نگرش مذهبی نمونه مورد مطالعه و مشارکت سیاسی آنان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ به عبارتی با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان گفت با افزایش نگرش مذهبی نمونه مورد مطالعه، میزان مشارکت سیاسی آنان افزایش می‌یابد و بالعکس. همچنین بین اعتقاد به مقوله حجاب و مشارکت سیاسی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. این نتیجه با یافته‌های محققان بسیاری که معتقدند رابطه ارزش‌ها و گرایش‌های مذهبی با مشارکت سیاسی همسو است تأیید می‌گردد. نگرش‌ها و باورهای مذهبی نقش تعیین‌کننده‌ای در زندگی فردی و اجتماعی ایفاء می‌کند. نگرش مذهبی عبارت است از اعتقادهایی که خداوند را محور امور دانسته و ارزش‌ها، اخلاقیات، آداب و رسوم و رفتارهای انسان را با یکدیگر و خویشتن تنظیم می‌کند.

همچنین بین وضعیت اقتصادی خانواده‌ها و وضعیت اقتصادی نمونه مورد مطالعه و مشارکت سیاسی آنان ($p=0/007$ و $r=0/128$) رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ یعنی با بهبود وضعیت اقتصادی جوانان استان همدان و خانواده‌هایشان، میزان مشارکت سیاسی آنان افزایش می‌یابد و بالعکس. این نتایج با پژوهش‌هایی متعددی همخوانی داشته و بر تأثیر وضعیت اقتصادی بر میزان مشارکت سیاسی تأکید می‌کند. مهم‌ترین عامل که اندیشمندان برای گسترش مشارکت سیاسی ذکر کرده‌اند وضعیت اقتصادی

می‌باشد. وضعیت اقتصادی باعث ایجاد طبقه می‌گردد. شکل‌گیری طبقه باعث ایجاد منازعه بر سر منابع قدرت و ثروت می‌گردد و در نتیجه رقابت‌پذیری ایجاد کرده و مشارکت سیاسی را افزایش می‌دهد.

همچنین نتایج پژوهش نشان داد که بین مشارکت سیاسی جوانان استان همدان و میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی رابطه معناداری وجود ندارد؛ اما بین مشارکت سیاسی جوانان و میزان استفاده آنها از رسانه‌های ارتباط جمعی و میزان استفاده از تلویزیون و روزنامه‌ها رابطه مثبت وجود دارد و میزان استفاده از ماهواره و اینترنت رابطه منفی وجود دارد. به عبارتی رسانه‌های ارتباط جمعی، تلویزیون و روزنامه‌ها، تأثیر مثبتی بر افزایش مشارکت سیاسی جوانان دارد در حالی که ماهواره و اینترنت تأثیر منفی بر افزایش مشارکت سیاسی جوانان دارد.

در تبیین بیشتر این یافته باید متذکر شد که وسایل ارتباط جمعی نقش مهمی در شکل‌دهی و جهت‌گیری سیاسی دارند. این وسایل، بر اندیشه و رفتار عمومی تأثیرهای آشکاری می‌گذارند. رسانه‌ها از این امکان برای تعلیم مستقیم ارزش‌ها و گرایش‌های مثبت سیاسی بهره می‌گیرند. در معرض محرک‌های سیاسی بودن به‌عنوان کارویژه حضور وسایل ارتباط جمعی در محیط انسان‌ها از اهمیت بالایی برخوردار است.

نتیجه‌گیری

هدف اصلی این پژوهش شناسایی میزان مشارکت سیاسی جوانان استان همدان و عوامل مؤثر بر آن بود. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه جوانان استان همدان به تعداد ۵۴۹۰۰۷ نفر می‌باشد. از بین جامعه آماری ۴۷۵ نفر به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شده است که از این تعداد ۲۳۶ نفر دختر و ۲۳۹ نفر پسر انتخاب شدند. برای جمع‌آوری اطلاعات و داده‌های پژوهش از پرسش‌نامه محقق‌ساخته استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان داد که میزان مشارکت سیاسی جوانان استان همدان کمتر از حد متوسط است، مشخص می‌شود کلیه جوانان استان همدان در زمینه مشارکت سیاسی خیلی مطلع نیستند و نیاز به آگاهی بیشتری دارند تا با کسب اطلاعات و آگاه‌سازی بتوانند فعال‌تر باشند؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود:

اول. آموزش‌هایی در این زمینه از طریق برگزاری و شرکت در سخنرانی، جلسه‌های

توجهی، کارگاه‌ها و فیلم‌های آموزشی انجام گیرد.

دوم. توصیه می‌شود پژوهش وسیع و دقیق‌تری در زمینه رابطه بین تحصیلات و میزان مشارکت سیاسی انجام گیرد تا علل عدم همبستگی این متغیرها در پژوهش حاضر روشن گردد.

سوم. پیشنهاد می‌شود فضاهای امن برای تبادل اندیشه‌های سیاسی در قالب ایجاد کرسی‌های آزاداندیشی و نظریه‌پردازی در خصوص مشارکت سیاسی که باعث علاقه‌مندی بیشتر جوانان برای حضور یافتن در این عرصه می‌شود، توسعه یابد.

چهارم. اصلاح نوع نگرش جوانان به فعالیت‌های سیاسی توصیه می‌شود؛ زیرا تا زمانی که دنیای سیاست از دید مردم دنیای قدرت‌طلبی قلمداد شود، از ورود به آن اکراه خواهند داشت.

پنجم. پیشنهاد می‌شود روحیه منفی‌انگاری از مشارکت در احزاب سیاسی و کنش‌های سیاسی جوانان کم‌رنگ شده و توانمندسازی جوانان و تقویت روحیه مشارکت‌جویی و مشارکت‌پذیری در مدیریت‌های اجرایی و سیاسی جهت پذیرش مشارکت جوانان در اولویت قرار گیرد.

ششم. از آنجایی که نگرش مذهبی و میزان دین‌داری در فعالیت‌های سیاسی تأثیر مثبت دارد؛ لذا پیشنهاد می‌شود نسبت به تقویت آموزه‌های دینی اهتمام شود.

یادداشت‌ها

1. Aesina, alberto & giuliano

2. LeRoux

۳. میانگین آماری هر گویه در مقیاس پرسش‌نامه مشارکت سیاسی ۳ است؛ زیرا $3 = 1+2+3+4+5=15 \div 5$

کتابنامه

- امینی، سلام؛ عشایری، طاهار؛ ذوالفقاری، اکبر و دیگران (۱۴۰۱). «نقش سرمایه سیاسی و اجتماعی در مشارکت سیاسی مردم ایلام». *نشریه علمی دانش سیاسی*، ۱۹(۱)، ۲۹-۵۶.
- بشیریه، حسین (۱۳۸۸). *موانع توسعه سیاسی در ایران*. تهران: گام نو.
- پالیزیان، محسن (۱۳۹۰). «بررسی میزان تمایل به مشارکت سیاسی دانشجویان و عوامل مؤثر بر آن». *فصلنامه سیاست*، ۴۱(۲)، ۳۳-۴۹.
- تصمیم قطعی، اکرم؛ بیگی‌نیا، عبدالرضا و غفاری هسجین، زاهد (۱۳۸۹). «عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی دانشجویان علوم سیاسی و فنی دانشگاه تهران». *مجله دانش سیاسی*، ۶(۲)، ۳۴-۱۹.
- جعفری‌نیا، غلامرضا (۱۳۹۱). «بررسی عوامل اقتصادی - اجتماعی مؤثر بر میزان مشارکت سیاسی شهروندان شهر خورج». *پژوهشنامه علوم سیاسی*، ۲(۲)، ۱-۳۶.
- دارا، جلیلی و صادقی، الهه (۱۴۰۱). «عوامل تأثیرگذار بر مشارکت سیاسی زنان». *نشریه علمی دانش سیاسی*، ۱۸(۲)، ۳۷۷-۴۰۰.
- شفیعی، محمود و مددلو، رامین (۱۳۹۸). «ادراک از عدالت در مشارکت سیاسی». *نشریه علمی دانش سیاسی*، ۱۵(۱)، ۱۴۹-۱۷۲.
- عبداللهی‌نژاد، علیرضا؛ قاسمی‌نژاد، ابوذر و صادقی، جواد (۱۳۹۵). «رسانه‌های اجتماعی و مشارکت سیاسی در انتخابات». *فصلنامه مطالعات رسانه نوین*، ۲(۷۳)، ۵-۷.
- فقیه‌گرچی‌زاده، حامد و گودرزی، سعید (۱۳۹۳). «بررسی میزان مشارکت سیاسی جوانان استان همدان و عوامل مؤثر بر آن». *فصلنامه مطالعات عمومی/فکار*، ۳(۱۰)، ۴۰۱-۴۱۱.
- مسعودنیا، حسین؛ رهبر قاضی، محمودرضا؛ روحانی، حسین و کشاورز، حسین (۱۳۹۳). «بررسی تأثیر عوامل انگیزشی بر مشارکت سیاسی در بین دانشجویان دانشگاه بین‌المللی قزوین». *فصلنامه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام*، ۲(۲)، ۷۷-۹۵.
- معصومی، مجید و محبان، محمدجواد (۱۳۹۴). «مطبوعات محلی و مشارکت سیاسی مردم در

انتخابات یازدهمین دوره ریاست جمهوری». نشریه علمی دانش سیاسی، ۱۰(۲)، ۱۷۵-۱۹۸.
مولائی، محمدرضا (۱۳۹۷). «نقش دانش و اعتماد سیاسی در پیش‌بینی علاقه‌مندی دانشجویان
به مشارکت سیاسی». نشریه علمی دانش سیاسی، ۱۴(۱)، ۱۴۱-۱۶۳.

Aesina, alberto & giuliano, paola (2009). Family ties and political participation.
www.nber.papers/w15415

LeRoux, Kelly (2007). "Nonprofits as Civic Intermediaries: The Role of
Community-Based Organizations in Promoting Political Participation".
Urban Affairs Review, 42(3), 410-422.

O. Neill (2014). Gender, Religion, Social Capital and Political Participation,
Prepared for Delivery at the Annual Meeting of the American Political
Science Association.

